

DİN EĞİTİMİNDE DİJİTAL MECRALARIN KULLANIMININ ÖNEMİ VE SORUNLARI¹

Dr. Cüveyriye İLTUŞ²

ÖZET

Hız ve enformasyonun hayatı kuşattığı bu dönemde yaşanan gelişim, bireylerin davranışlarında ve toplumların kültürlerinde yeni açılımlara neden olmuştur. Dijitalleşme, hız ve bilişimin getirdiği dönüşüm, hayatın her alanını etkilemektedir. Eğitimin de bu etkinin dışında kalması mümkün değildir. Teknolojik yeniliklerin eğitim alanında kullanılması ile birlikte bilgiye hızlı ve kolay bir şekilde ulaşım imkânı oluşmuştur. Dijital dünyanın sağladığı imkânlardan din eğitimi ve millî-manevî değerlerin kazandırılması noktasında etkili bir şekilde istifade edilmesi mühimdir. Bununla birlikte, dijital dünya ile din eğitimi-öğretimi ilişkisinin sağlıklı bir şekilde kurulması ve yönetilmesi önemi haiz bir konudur. Dijitalleşme, imkanla birlikte problemleri de beraberinde getirmektedir. Dijital dünya, içinde barındırdığı olumlu ve olumsuz özellikleriyle sorgulanmalıdır. Bu çalışmanın amacı, dijitalleşmenin din eğitimi-öğretimi ilke ve yöntemlerine yansımaları, dijital mecraların sağladığı kazanımlar ile neden olduğu problemlerin incelenmesidir. Bu çalışma konu ile ilgili daha önceki yıllarda yapılan çalışmaların genel bir derlemesidir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Bilgi Teknolojileri, Sanal Dünya, Dijitalleşme.

¹ Bu makale 10-12 Nisan 2021 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen ASEAD 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda tebliğ olarak sunulmuştur.

² Diyanet İşleri Başkanlığı, ORCID: 0000-0003-4406-325X, iltuscuevyriye@gmail.com:

Araştırma Makalesi/Research Article, Geliş Tarihi/Received:10/05/2021–Kabul Tarihi/Accepted: 17/06/2021

THE SIGNIFICANCE AND THE ISSUES OF THE USAGE OF DIGITAL MEDIA IN RELIGIOUS EDUCATION

ABSTRACT

The advancement experienced during this period, in which life is characterized by speed and information, has resulted in new expansions in both individual behaviors and the cultures of societies. Digitalization, speed, and the transformations brought about by informatics have an impact on every aspect of life. And expecting education to be excluded from this effect is not possible. With the use of technological innovations in the education field, accessing information has become more convenient and rapid. It is important to utilize the opportunities offered by the digital world for bringing religious education and national and spiritual values. Moreover, It is critical to develop and manage a healthy relationship between the digital world and religious education and teaching. Digitalization brings both problems and opportunities. The digital world should be questioned with the positive and negative aspects it possesses. This study aims to examine the reflection of digitalization on the teaching principles and methods of religious education and the gains provided by digital channels, and the problems caused it caused. This study consists of a general collection of studies previously done regarding the subject.

Keywords: Religious Education, Teaching Principles and Methods, Information Technologies, Virtual World, Digitalization.

GİRİŞ

Teknolojik yenilikler ve dijitalleşme süreci, hayatın birçok alanında etkili olmuş; insan yaşamını ve günlük hayatını kolaylaştırmıştır. Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, öğrenme-öğretme süreçleri ve eğitim anlayışında bazı değişikliklere sebep olmuştur. Eğitimde dijital dönüşümün son zamanlarda ivme kazanmasıyla birlikte eğitim yöntem ve teknikleri çeşitlenmiştir. Tebeşirlerin ve kara tahtaların yerini teknolojik donanıma sahip ürünler almıştır. Bilgi ve belgelerin dijital platformlara yüklenmesi sonucunda insanların çok kolay bir şekilde bu verilere erişimi sağlanabilmiştir. E-öğrenme platformları ve uzaktan eğitim araçları bilginin alıcıya ulaştırılmasında önemli misyon üstlenmektedirler. Din eğitimi alanındaki çalışmaların da bu etkiyle birlikte değişim ve gelişim gösterdiği söylenebilir. Bu çalışmanın amacı, dijitalleşmenin din eğitimi-öğretimi ilke ve yöntemlerine yansması, dijital mecraların sağladığı kazanımlar ile neden olduğu problemlerin incelenmesidir. Bu bağlamda derleme bir araştırma olan bu çalışma konu ile ilgili genel bir bakış açısı ortaya koymayı amaçlamıştır.

1. DİJİTALLEŞME VE DİJİTALLEŞMENİN ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Eğitim; doğaya, topluma, insana, kültüre, sanata, özetle tüm varlık, bilgi ve değerler alanına yönelik öğretim, tanıtım, tecrübe, eylem ve her türlü eğitsel etkinlik ve durumu ifade etmek üzere kullanılan zengin bir kavramdır (Altaş - Arıcı, 2014: 48). Toplumun temel dinamiklerden olan eğitim, içerisinde bulunulan dönemin özelliklerinden etkilenmektedir. Günümüz dünyasında da teknoloji, baş döndürücü bir hızla gelişmekte ve her geçen gün eğitim sisteminin içerisinde varlığını daha fazla hissettirmektedir. Eğitim hem teknolojiyi etkileyen hem de teknolojik ilerlemelerden etkilenen bir olgudur.

Bilgisayarların işleri daha hızlı ve kolay hale getirmesi, insanların bütün işlerinin dijital ortamlara aktarılması dijitalleşmeyi başlatmıştır (Kaya, 2020: 4). Eğitim, herkesin erişebileceği bir hizmet haline getirilmek adına dijitalleşme süreçlerinden fazlasıyla yararlanmakta, bu şekilde de eğitim içeriklerinden eğitimcilerin zihniyetine kadar uzanan silsilede bir dönüşüm yaşamaktadır (Atik, 2019: 20). Teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme süreciyle birlikte eğitimin her kademesinde değişim yaşanmıştır.

Öğretme, bireyde istendik davranış değiştirme sürecidir. Öğrenme ise bireyin istendik davranışları edinme sürecidir. Bu nedenle teknolojik gelişmenin din eğitimi öğretme-öğrenme sürecinde kullanılacak materyallerin değişimini de zorunlu kılmıştır. Bireylerin teknolojiye olan merakı, eğitimde, sözel öğretimin geçerliliğini azaltmış, bunun yerini daha çok görsel okumaya dayalı öğrenme-öğretmeye ağırlık verilmiştir.

Bilginin kaydediliş biçimi günümüzde önem kazanmıştır. Bilginin doğru ve anlamlı kaydedilmesi ve uzun süre bellekte tutulmasında dijital dünya büyük bir rol oynamaktadır. Dijital dünya Kur'an-ı Kerim'in öğretimini ve öğrenimini hızlandırmıştır. Gerek İslâm dininin ve değerlerinin öğretiminde film, animasyon, oyun, bilgisayar, telefon, tablet, internet, uzaktan yüz yüze görüşme ve eğitim, sosyal ağlar gibi eğitim araç ve gereçlerinden daha fazla istifade edilebilir. Aksi takdirde bireyler sıkılma yönünde davranış sergileyeceklerdir.

2. DİJİTALLEŞME ARAÇ VE GEREÇLERİNİN DOĞRU KULLANIMI

İnsan, varoluşu gereği ihtiyaçlarını karşılamak ve birtakım amaçlarına ulaşmak için tabiatı kullanan, dönüştüren, yönlendiren bir varlık olup, bu özelliğiyle teknolojiye ilgi duymaktadır (Dönmez, 2013: 82). Gündelik yaşamda kullanılan teknolojik araçlar günden güne gelişip değişirken, teknolojide yaşanan bu gelişme ve değişimler insan yaşamını doğrudan etkilemektedir (Kaya, 2020: 13). Günümüz bilgi çağının en belirgin özelliği bilim ve teknolojidir. Gelişen teknolojinin toplum ve birey üzerindeki etkisi yadsınamaz (Fırıncioğulları, 2017: 11). Bilişim ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, insanların hayatına kolaylıklar getirmiş, yaşam algılarında değişimlere neden olmuştur. Dijitalleşmenin, insan hayatının temel dinamiklerinden olan bilginin üretilmesi ve kullanılmasında, bilgiye ulaşmada önemli çığır açtığı söylenebilir.

21. yüzyılda değişen ihtiyaçlar toplumlarda sosyal dönüşümlere neden olmuştur. En çok da bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı değişimi interneti hayatımızın vazgeçilmez bir unsuru haline getirmiştir (Konaş, 2021: 3). İnternetin yaşamımızın önemli bir parçası haline gelmesi; bireylerin gereksinim duyduğu bilgiye ulaşmasını ve iletişim kurmasını sağlarken eğitim, sağlık, iletişim, sinema, sosyal medya, alışveriş, bankacılık ve vatandaşlık işlemleri gibi birçok alanda da etkisini giderek artırmıştır. İnternetin birçok alanda ve işlemlerde kullanılması bu teknolojinin evlerdeki kullanım oranını da artırmıştır (Kaya, 2020: 1). Birçok amaç için kullanılan internet bize dijital dünyanın kapılarını yarar ve sınırlılıklarıyla birlikte açmaktadır (Kaya, 2020: 15). Bu noktada insanların internetin, dijital araç-gereçlerin kullanımına yüklediği anlam önem kazanmaktadır. Dijital dünyanın sağladığı dönüşümün sağlıklı değerlendirilmesi ve bu konuda bilinçli hareket edilmesi eğitim, sağlık, ekonomi, sanat gibi alanlarda kazanımların elde edilmesine vesile olmaktadır.

Eğitim alanında dijital teknolojilerde yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlerden en çok etkilenen kesim ise; okul sistemi içinde yer alan öğrenciler, öğretmenler, eğitim programları, yöneticiler vb. olmuştur (Kaya, 2020: 18). Teknolojideki değişimler eğitim alanına büyük katkı sağlamıştır. Teknolojinin gelişmediği dönemlerde öğrenciler eğitim için yalnızca okula bağlı iken, artık internet üzerinden çok farklı kaynaklara (eğitici yazılımlar, akıllı tahtalar, uygulama yazılımları ve eğitsel oyunlar) ulaşabilmektedir (Kaya, 2020: 16). Teknolojinin gelişimi hem eğitim öğretimin ihtiyaçlarını değiştirmekte hem de eskiden yetersiz kalan konularda tamamlayıcı rol almaktadır (Köde, 2020: 36). Dijital çağla birlikte öğrenenlere sunulan içerikler ve bunların sunulma yöntemleri, şekilleri geleneksel yöntemden oldukça farklı hale gelmiştir (Taşkıran, 2017: 105). Bu yeni dijital dünya, insanların sorgulama kapasitelerini geliştirmektedir. Dijitalleşmenin insanlara sunduğu sayısız fırsat sayesinde, gün geçtikçe öğrenilen yeni bilgiler, kalıplaşmış fikirlerin kaldırılmasını veya değiştirilmesini sağlamaktadır (Atik, 2019: 12). Dijitalleşmenin, eğitim anlayışının, öğretim ilke ve yöntemlerinin değişmesine neden olduğu söylenebilir. Geleneksel yöntemlerin dönüşümünü sağlayarak eğitim sürecinin daha verimli hale gelmesine; öğrencinin ilgi, istek ve motivasyonunun olumlu yönde etkilenmesine vesile olmuştur.

Eğitim hakkı bulunan bireyler için eğitime dair tüm unsurların bir mecra üzerinden sunumu açısından eğitimde dijitalleşmenin büyük bir önemi ve olumlu etkisi bulunmaktadır (Atik, 2019: 21). Eğitimin dijitalleşmesinin sunduğu imkânların, eğitimin önündeki fiziksel ve zamana dayalı engelleri kaldırdığı görülmektedir. Bununla birlikte maddi anlamda eğitim unsurlarına ulaşımın da kolaylaştığı bu süreçte, eğitim hizmetlerinin, mobil olarak herkese sunulması da dâhil olmak üzere sunumunun ve ondan alınan ya da alınması muhtemel verimin artmasının mümkün hale geldiği görülmektedir (Atik, 2019: 22-23). Bilgi ve iletişim teknolojileri, uzaktan eğitim içeriklerine erişim sağlanmasında önemli bir rol üstlenirken aynı zamanda öğrenenlere kendi hızlarında kişiselleştirilmiş eğitim olanakları da sağlamaktadır (Yıldırım, 2020: 24). İçinde bulunulan pandemi sürecinin etkisiyle günümüzde, dijital araç ve gereçlerin sağladığı uzaktan eğitimin daha önemli ve işlevsel hale geldiği söylenebilir.

Dijital yaşamda yoğun bir şekilde kullanılan internetin ve dijital teknolojilerin hızla gelişmesi bilgiye ulaşma, kullanma ve anlam yükleme açısından farklılaşmalara yol açmıştır (Kaya, 2020: 2). İnternet kişilerin bilgiye ve hizmetlere hızlı bir şekilde erişmesini, iletişim kurmalarını ve küresel düzeyde fikir ve bilgi alışverişini sağlayan sürekli gelişen bir araç haline gelmiştir (Kaya, 2020: 14). İnternet kullanımının artması mobil araçların, bulut teknolojilerinin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmelerini sağlamıştır (Kaya, 2020: 2). Dijital teknoloji, insanlara birçok bilgi kaynağı ve içeriği sunmaktadır. Bu bilgi kaynakları arasında doğruyu bulabilme, bilgiler arasında analiz-sentez yapabilme ve bilgilerin kullanımı noktasında şuur kazanma önemi haiz konulardır.

Teknoloji hayatımızın her alanında karşımıza çıktığı gibi eğitim alanında da içerik oluşturma ve dersi sunma aşamasında materyal oluşturma ve bu materyali sunma gibi konularda karşımıza çıkmaktadır (Köde, 2020: 5). Tüm çocuklara yarar sağlamak için dijital içeriklerin tasarlanması sürecinde çocukların özel ihtiyaçlarını hesaba katmak ve çocuklara yönelik hizmetlerin kalitesini artırmak için dijital teknolojinin, alanında yetkin öğretmenler ve uygun bir pedagojik yaklaşımla bu teknolojilerin desteklenmesi gerekmektedir (Yıldırım, 2020: 22). Dijitalleşme süreci, materyal zenginliği sağlamış ve çeşitliliğini artırmıştır. Materyallerin çeşitlenmesi ve daha fazla duyuya hitap etmesi, din eğitimi alanında da öğretimi kolay hale getirmiştir. Materyallerin oluşturulması ve kullanımında, pedagojik-psikolojik ilkelerin göz önünde bulundurulması mühimdir.

Erken yaşlardan itibaren teknoloji ile iç içe olan yeni nesilleri, aile ve çevre baskısı olmadan, kendi iradeleri ile yaygın din eğitim kurumlarına karşı ilgilerini çekmek, bu kurumlara devamlılığı sağlamak; yeni öğretim ilke ve yöntemleri uygulamak din öğretim teknolojisiyle daha mümkün hale gelebilir. Ayrıca eğitim-öğretim sürecinde öğretim teknolojilerinden yararlanarak çeşitli materyal kullanmak anlamlı öğrenme ve hedeflere ulaşmada katkı sunmaktadır (Güneş, 2017: 15). Teknolojik yeniliklerin, öğrenen-öğreten-öğretim açısından din eğitiminin etkili ve kalıcı hale gelmesine katkıda bulunduğu ifade edilebilir.

Dijital materyallerin de kendi içerisinde çeşitli dezavantajları olduğu düşünülmektedir. Bu yöndeki en fazla görüş ise dijital materyallerin öğrenci üzerinde kolaycılık ve tembelliğe sebep olduğu düşüncesidir. Bağımlılık, sınır koyamama gibi olumsuz davranışlara sebebiyet, dikkat dağınıklığı, düşünme becerilerini köreltme, anlatılan konunun kalıcı olmamasına sebebiyet, bütçe, zaman gibi durumlardan dolayı ekonomik olmaması da dijital materyallerin diğer dezavantajları arasında görülmektedir (Köde, 2020: 41). Dijital araç-gereçler ve materyaller öğrencinin psikolojik davranışları üzerinde bazı olumsuz gelişmelere de sebebiyet vermektedir. Bu durum aslında pedagojik ve psikolojik ilkelerin ne kadar önemli olduğunun ve birbirlerini desteklemeleri gerektiğinin de göstergesidir.

3. DİN EĞİTİMİNDE DİJİTAL MECRALARIN KULLANIMININ ETKİLERİ

Eğitim, insanı bütün kabiliyetleri ile geliştirme ve onu toplumun bir üyesi yapma yolundaki amaçlı ve planlı etkilemelerdir. Bireyin dinî kabiliyetleri de din eğitimi ve öğretimi yoluyla, etkili bir şekilde geliştirilebilir (Altaş - Arıcı, 2014: 68). Eğitim, insanın yaratılış amacı olan Rabbini tanıma sürecinin temel başlangıç noktası olduğundan ayrı bir öneme sahiptir. Bu görev, öncelikle peygamberlerin temel görevi olarak kabul edilmiştir (Zengin, 2014: 23). Dinî eğitimde amaçların bireylerin özelliklerine uygun olması, birbiriyle psikolojik açıdan uyumlu olması, bireylerin beklentilerine, düzeylerine uygun olması mühimdir. Bu sayede bireyin daha fazla düşünmesi, daha fazla kendini ifade edebilmesi, eleştirel düşünme becerisi sergileyebilmesi sağlanır (Demil, 2019: 222).

Din öğretimi, dar manada dinin ibadet ve davranış ile ilgili bölümünün öğretilmesini içerirken; din eğitimi bu disiplinin hem felsefi ve tarihi arka planını hem de kişiye iç ve dış disiplinin kazandırılmasında dinî bilginin işlevsel olmasını hedefleyen programları ihtiva etmektedir. Din öğretimi, dinle ilgili ilkeleri ve genel olarak tüm bilgileri bireye öğretmek; din eğitimi ise öğrenilen bu bilgilerin bireyin davranış ve tutumlarına yansımaları sağlamaktır (Peker, 1998: 14).

Din eğitimi ve öğretiminin, küreselleşen dünyada bireyin ahlâkî gelişimine, hayatı anlamlandırmasına ve problemlerine çözüm üretmesine katkı sağlayabilmesi için yeni bir anlayışla ele alınması, yeni yöntem ve tekniklerle öğrenilmesi ve öğretilmesi (Doğan - Tosun, 2003: 75-79) önemli konudur. Din eğitim öğretiminde dijital teknolojinin sağladığı olanaklardan faydalanılmasının, etkili ve nitelikli bir eğitim için gerekli olduğu söylenebilir.

İnternete bağlanabilmenin daha basit bir hale gelmesi ve gelişen teknoloji ile beraber kitle iletişim araçlarını kullanabilmenin daha pratik olması bu araçların daha fazla insan tarafından kullanılmasını ve etkileşimin daha yoğun bir hal almasını sağlamıştır (Geçgin, 2019: 70). Sanal bir ortam olanağı sunan internet ağının yaygınlaşması ile kitle iletişim araçları, sınırlılıklarından kurtularak daha evrensel bir nitelik kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda özellikle bilgisayar ve akıllı telefonlar birbirine eş zamanlı olarak bağlanabilmekte ve bu araçlar yoluyla sesli, görüntülü veya metin olarak etkileşimli bir şekilde bağlantı kurulabilmektedir (Geçgin, 2019: 70). Görsel ve uygulamalı konu anlatımları sayesinde çok daha verimli öğrenme-öğretme ortamları sağlanabilmektedir (Yılmaz, 2002: 9). Bilgisayar teknolojilerinin kullanımı bireylere dinî konu ve değerlerin öğretilmesi noktasında destek vermektedir.

Çocukların kültürel değerler ve inançlarının oluşma ve değişme sürecinde radyo, televizyon, bilgisayar, akıllı telefonlar, basındaki tüm yayınlar ve diğer kitle iletişim araçları gibi pek çok unsurun etkisi olduğu gibi; aile ortamı, gelenekler, ekonomik olanaklarda (Hortaçsu, 2003: 203-204) etkili olan faktörler arasındadır. Millî-manevî değerlerin kazandırılmasında ailenin büyük rolü vardır. Bununla birlikte akran çevresi ve diğer çevresel etkenler de bireyin anlam dünyasının oluşmasında etkilidir. Günümüzde bu temel unsurlara teknolojik yenilikler de eklenmiştir. Artık bireyler çok küçük yaşlarda teknolojiyle tanışmakta ve onların verilerinden etkilenebilmektedir.

Bireyin dinî eğitiminin sağlam temeller üzerine oturması, karşılaştığı farklı akım, görüş, yaşam karşısında bocalamasını engelleyebilecek ve dijitalleşmenin sağladığı bilgi yığını arasında yolunu bulmasına rehberlik edebilecektir.

İlk çocukluk döneminde ahlâkî değerlerin ve dine ilişkin somut ilkelerin kazandırılması; ergenlik evresine giren çocuğa ise inanca yönelik soyut kavramların verilmeye başlanması ve ergen bireyin, öğrendiği bu soyut ilkeleri çocukluk döneminde edindiği somut bilgilerle ilişkilendirmesinin sağlanması, doğru bir din gelişimi açısından oldukça önemlidir (Geçgin, 2019: 85). Çocukluk ve ergenlik döneminde bireye kazandırılan, temelleri iyi atılmış bir din anlayışı, bireyin, karşılaştığı farklı dini bilgiler karşısında daha isabetli ve sağlıklı kararlar vermesini sağlamaktadır (Geçgin, 2019: 2). Gelişim döneminin özellikleri de göz önünde bulundurularak sunulan din eğitimi ile önemli bireysel kazanımların elde edildiği söylenebilir.

Nitelikli bireylerin yetiştirilmesinde büyük bir paya sahip olan eğitim sistemlerinin, teknoloji ile birlikte gelen değişimlere açık olmaları ve öğrencilerini de bu konuda yetiştirebilmeleri gerekmektedir. Günümüzde dijital teknolojilerin okul yaşamında kullanılmasının olumlu etkilerinin yanı sıra, yanlış ve zararlı sonuçları da içinde barındırdığı görülmektedir (Kaya, 2020: 21). Dijitalleşmenin sağladığı kazanımlar ve neden olduğu problemler göz önünde bulundurularak bu problemlerin en aza indirilmesi için eğitimin, dinî-manevî değerlerin; teknoloji destekli psikoloji-pedagoji temelli verilmesi önem arz etmektedir.

Genç insan, yaşı gereği dalgalanan duygularıyla, özgürlük ihtiyacıyla, kimlik kazanma ve kendini ispatlama çabasıyla, sabırsızlığı, bilgi açlığı, içe dönük hali, enerjisi ve heyecan arayışıyla teknolojinin en yakın muhatabı olarak karşımıza çıkmaktadır (Martı, 2018: 109). Doğru rehberliğin yapılmasının gerekli olduğu ergenlik çağındaki bireylerin dinî gelişim sürecinde etkili olan sosyal medya ve bileşenleri, ergen bireyler için her geçen gün daha önemli hale gelmektedir (Geçgin, 2019: 79). Ergenin sanal ortamdaki dinî faaliyetlere aktif olarak katılması neticesinde edindiği doğru bilgiler dinî gelişimine olumlu katkı sunarken, yanlış bilgiler öğrenmesi ve sanal ortamda fazla vakit geçirerek gerçek anlamdaki sosyalleşmeden geri kaldığı için ergenin din gelişimine olumsuz etkisi olabilmektedir (Geçgin, 2019: 78). Sanal ortamda çok fazla vakit geçiren bireyler aynı zamanda dine ilişkin birçok hatalı ve gereksiz bilgilerle karşılaşabilmekte, bu da bireyde din ile ilgili şüphelerin uyanmaya başlamasına sebep olabilmektedir (Geçgin, 2019: 80).

Küçük yaşlardan itibaren gerek çocukların eğitiminde gerekse ailelerde dijital kültür bilincinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önem kazanmaktadır. Eğitim toplumun gereksinimlerinden yola çıkılarak şekillendirilir. Günümüz toplumunun eğitim gereksinimleri dijital kültürün bireyler üzerindeki etkisinden yola çıkılarak eğitime de yansıtılmasını zorunlu kılmaktadır. Eğitim, dijital kültürün doğru analiz edilmesiyle anlamlı ve gereksinim karşılayıcı bir rol oynayacaktır (İnci - Akpınar - Kandır, 2017: 497).

Bireyin din gelişimi sürerken kendisini etkileyebilen olumlu veya olumsuz birtakım uyarılar bulunmakla beraber dünyanın globalleşmesi ve toplumlarda birçok yeniliğin meydana gelmesi hem uyarıları hem de uyarıların etki boyutunu artırmaktadır. Bu da bireyin, din eğitimi alırken tedbirli olma gereksinimini beraberinde getirmektedir (Geçgin, 2019: 46).

Sosyal medya kanalıyla veya sanal ortamlarda edinilen bilgilere sorgulayıcı yöntemle, doğru bakış açısıyla yaklaşmak ve bu çerçevede değerlendirmelerde bulunmak muhtemel olumsuz etkileri minimize edebilecektir.

Bilgisayar ve interneti yoğun bir şekilde kullananların öğrenciler olduğu düşünülürse, öğrencilerin internet ve bilgisayarı kullanırken doğabilecek psikolojik tehlikelerin farkında olmaları ve bu konuda yetiştirilmeleri önem kazanmaktadır (Kaya, 2020: 13). Dijitalleşme ve küreselleşmenin ilerlemesi, birey ve toplumlar üzerinde birtakım sorunlara da sebep olmaktadır. Bunlar; gençliği olumsuz yöne iten akımlar, ahlâkî değer ve davranışların zayıflaması ve kaybolması, oyunlara bağımlılık, sanal dünyanın etkisiyle mantıklı düşünememek, dijital dünya ile birlikte gençlerin özellikle sosyal ağ platformlarında etik olmayan söz ve davranışlara maruz kalması, zararlı maddelere kolayca ulaşabilmesi gibi problemlerdir.

Bilgi zenginliğinin ve çeşitliliğinin hızla arttığı dijital çağda milyonlarca bilgi kaynağı arasında yolunu bulabilme, hangi bilgiye en hızlı nasıl ulaşabileceğini bilme, bilgiyi sınıflandırabilme, eleştirel bakış açısıyla inceleyebilme, değerlendirebilme ve öğrenileni hayata geçirebilme gibi becerilerin kazandırılması önem kazanmaktadır (Taşkıran, 2017: 104). Bu çerçevede, bireyin kendini geliştirmesi, farkındalığın artırılması için yapılacak çalışmalar ve yönlendirmelerin mühim olduğu söylenebilir.

Dijital yerli öğrencilerin, dijital ortamda karşılaştıkları sahte profillere, sitelerdeki yanlış bilgilere ve sosyal medyada tanıştığı kişiler ile iletişim kurarken dikkat etmesi gerekmektedir. Bu durum öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmasını gerekli kılmaktadır (Kaya, 2020: 15). Öğrenciler teknolojiden yararlanırken hem kendilerinin hem de toplumun daha az zarar görmesi için, günlük yaşam koşullarında öğretilen sorumlulukları, dijital ortamda uygulamalı ve bunun bilincinde olmalıdır (Kaya, 2020: 16). Bireyler, teknolojik yeniliklere ve bilgiye, sorumluluk ve ahlâk ekseninde yaklaşabilmelidir.

SONUÇ

Bireylerin sağlıklı din eğitimi almasının yolu, öğrenme-öğretme süreçlerinin iyi bir şekilde düzenlenebilmesi ve yürütülmesinden geçmektedir. Eğitimde uzun süre öğretimi sağlayan temel unsurlar öğretmen ve ders kitapları olmuştur. Günümüzde ise bahsi geçen bu unsurlara, teknolojik yenilikler katkı sağlamaktadır. Teknoloji alanındaki gelişmeler öğrenme-öğretme süreçleri ve eğitim anlayışında değişikliğe sebep olmuştur. Teknolojik yenilikler öğretim etkinliklerinde monotonluğu ortadan kaldırarak öğrenilen bilgilerin kalıcılığını güçlendirmiştir. Dijitalleşme süreciyle birlikte öğretim ekipmanları ve materyaller çeşitlenmiş, bilgiye erişim kolaylaşmıştır. Teknolojik materyaller sayesinde öğrencinin derse dikkati sağlanarak öğrenci öğrenmeye güdülenmektedir. Bu durumun din ve değerler eğitiminde de verimliliği arttırdığı söylenebilir. Dijital yenilikler, çok boyutluluk özelliği ve daha çok duylara hitap etmesi nedeniyle soyut olan veya anlatılması daha zor olan ya da uygulama gerektiren bazı dinî konu, kavram ve ibadetlerin anlaşılmasını mümkün hale getirebilmiştir.

Eğitim teknolojilerinin kullanımının, motivasyonu, aktif öğrenmeyi sağladığı ifade edilebilir. Bununla birlikte, sosyal medya veya sanal ortamlar yoluyla edinilen dinî bilgiler, sahih dinî bilgiler temelinde süzgeçten geçirilmeli, bilinçli hareket edilmelidir. Bu durum, sağlıklı bir şekilde verilecek dinî eğitimin ne kadar önemli olduğunun göstergesidir.

Dinî konu, kavram ve değerlerin öğretiminde, bilgisayar ve internet destekli eğitimin başarı üzerindeki etkisi yadsınmaz. Öğretim teknolojileriyle işlenen derslerin, geleneksel yöntemlerle işlenen derslere oranla dinî bilgilerin kalıcılığı üzerindeki etkisinin daha büyük olduğu ifade edilebilir. Bilgi kaynakları arasında yolunu bulabilme, bilgiyi inceleme ve eleştirel bakış açısıyla değerlendirebilme, edindiği doğru bilgiyi hayatında uygulayabilme becerilerinin öğrenciye kazandırılmasının din eğitimi açısından mühim olduğu söylenebilir. Asıl hedef bireylere, dijital dünyanın sağladığı olanakları etkili kullanma noktasında farkındalık ve bilinç kazandırarak, sağlıklı bir din eğitimi sunabilmek, bu doğrultuda yapılacak çalışmalarla onları doğruya yönlendirebilmektir.

KAYNAKÇA

- Altaş, Nurullah - Arıcı, İsmail. “Din Eğitiminin Bilimselleşmesi Süreci”. Din Eğitimi, ed. Mustafa Köylü - Nurullah Altaş. İstanbul: Ensar Yayınları, 2014.
- Atik, Özge Zeynep. Eğitimde Dijitalleşme Faaliyetleri ve Eğitim Yöneticilerinin Sürece Uyumu. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi ve İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitülerinin Ortak Yürüttüğü Eğitim Yönetim ve Denetimi Anabilim Dalı Eğitim Yönetim ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Demil, Emine. “Hadisler Çerçevesinde Hz. Peygamber’in Eğitim Metodu”. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi 5/2 (Ocak 2019), 216-234.
- Doğan, Recai - Tosun, Cemal. İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003.
- Dönmez, Tuba Nur. “Teknoloji ve Dinî Değerler İlişkisi: Değer Merkezli Bir Değerlendirme”, I. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi Bildiri Kitabı içinde. İstanbul: y.y., 2013.
- Fırıncioğulları, Sevrâ. Alvin Toffler: Bilişim Toplumu Hız ve Geçiciliğin Çağı. Ankara: Gece Kitaplığı, 2017.
- Geçgin, Ercan. Ergenlik Dönemi Din Eğitiminde Sosyal Çevrenin Etkisi. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Güneş, Adem. Din Öğretimi Materyalleri. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2017.
- Hortaçsu, Nuran. Çocuklukta İlişkiler. Ankara: İmge Kitabevi, 2003.
- İnci, Mehmet Akif - Akpınar, Ümmühan - Kandır, Adalet. “Dijital Kültür ve Eğitim”. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 37/2 (Ocak 2017), 493-522.
- Kaya, Mustafa. Ortaöğretim Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Mersin: Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Konaş, Zeynep Şahin. Dijital Hikâye Geliştirme Etkinliklerinin Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik ve Teknoloji Kullanım Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Bartın: Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.

- Köde, Kamile. Öğretmenlerin Dijital ve Dijital Olmayan Materyalleri Seçim ve Kullanım Kriterlerinin İncelenmesi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Martı, Huriye. “Dinî ve Ahlâkî Boyutlarıyla Teknoloji Bağımlılığı”. Diyanet İlmî Dergi 54/3 (Ocak 2018), 107-120.
- Peker, Hüseyin. Din ve Ahlak Eğitimi Psikolojik ve Metodik Esaslar. Samsun: Aksi Seda Matbaası, 1998.
- Taşkıran, Ayşe. “Dijital Çağda Yükseköğretim”. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi 3/1 (Ocak 2017), 96-109.
- Yıldırım, Sevgi. Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Hak ve Sorumluluklarına Yönelik Farkındalık Durumlarının Değerlendirilmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Yılmaz, Mustafa. Eğitimde İnternet ve Bir Din Eğitimi Vortalı Denemesi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.
- Zengin, Zeki Salih. “Başlangıçtan Cumhuriyet Dönemine Din Eğitimi”. Din Eğitimi. ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş. İstanbul: Ensar Yayınları, 2014.